

M.A. Part-I (Semester-I) Examination
SANSKRIT
Paper—1
(Vedic Literature)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

सूचना :— निर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषयैव लिखत ।

(ऋग्वेदः)

1. (अ) द्वयोः ऋचोः सविवरणमनुवादं कुरुत :— 6
- (i) उदुत्तमं मुमुग्धि नो वि पाशं मध्यमं चृत ।
अवाधमानि जीवसे ।
- (ii) किमिच्छन्ती सरमा प्रेदमानङ्
दूरे ह्यध्वा जगुरिः पराचैः ।
कास्मेहितः का परितक्म्यासीत्
कथं रसाया अतरः पयांसि ।।
- (iii) राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम् ।
वर्धमानं स्वे दमे ।।
- (ब) अग्निदेवतायाः वर्णनं लिखत । 10

अथवा

वरूणसूक्तस्य रसग्रहणं कुरुत ।

(अथर्ववेदः)

2. (अ) द्वयोः मन्त्रयोः सविवरणमनुवादं लिखत :— 6
- (i) उपहूतो वाचस्पतिरूपास्मान् वाचस्पतिर्हृषताम् ।
सं श्रुतेन गमेमहि मा श्रुतेन वि राधिषि ।।
- (ii) अभि त्वा देवः सविताभि सोमो अवीवृधत् ।
अभि त्वा विश्वा भूतान्यभीवर्तो यथाससि ।।
- (iii) इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ शालेऽश्वावती गोमती सूनृतावती ।
ऊर्जस्वती धृतवती पयस्वत्युन्मथस्व महते सौभगाय ।।
- (ब) शालानिर्माणसूक्तास्य स्पष्टीकरणं कुरुत । 10

अथवा

राष्ट्राभिर्वर्धनसूक्तस्य सारं लिखत ।

(कठोपनिषद्)

3. (अ) एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरम् उत्तरं लिखत :— 10
- (i) कठोपनिषदः तृतीयवल्ग्याः सारं लिखत ।
- (ii) आत्मनः स्वरूपं कठोपनिषदः आधारेण स्पष्टीकुरुत ।

(ब) लिप्यपीठयं लिखत :-

- (i) नाचिकेतसः तृतीयपरः ।
- (ii) श्रेयप्रेयविवेकः ।
- (iii) नाचिकेताग्निः ।
- (iv) आत्मनः इन्द्रियपृथक्त्वम् ।

(निस्तम्)

4. (अ) त्रयाणां वाक्यानां ससंदर्भविवरणं कुरुत :-

12

- (i) तत्रैतन्नामाख्यातयोर्लक्षणं प्रदिशन्ति ।
- (ii) षड्भावविकारा भवन्तीति वाच्ययिणेः ।
- (iii) उच्चावचाः पदार्था भवन्तीति गार्ग्यः ।
- (iv) नु इत्येषोऽनेककर्मा ।
- (v) एवमुच्चावचेष्वर्थेषु निवर्तन्ति ।

(ब) कयोऽपि द्वयोः निर्वचनं लिखत :-

4

- (i) शाखा
- (ii) निचण्डुः
- (iii) हस्ता
- (iv) दध्नम् ।

(वैदिकवाङ्मयपरिचयः)

5. योग्यम् उत्तरं विचिनुत (केऽपि षोडश) :-

16

(1) तल्लकारण्यकं केन सम्बद्धम् ?

- (अ) ऋग्वेदेन
- (ब) यजुर्वेदेन
- (क) सामवेदेन
- (ड) अथर्ववेदेन

(2) ओंकारस्य विवेचनगरितं _____ ।

- (अ) प्रश्नोपनिषदि
- (ब) मुण्डकोपनिषदि
- (क) माण्डूक्योपनिषदि
- (ड) ऐतरेयोपनिषदि ।

(3) वरुण-भृगु-संवादः वर्तते _____ ।

- (अ) प्रश्नोपनिषदि
- (ब) तैत्तिरीयोपनिषदि
- (क) माण्डूक्योपनिषदि
- (ड) ऐतरेयोपनिषदि

(4) मनुस्मृत्यकथा करिम्न् ब्राह्मणे विद्यते ?

- (अ) ऐतरेयब्राह्मणे
- (ब) गोपथब्राह्मणे
- (क) ताण्ड्यब्राह्मणे
- (ड) शतपथब्राह्मणे

- (5) 'प्रज्ञानं ब्रह्म' एतत् महावाक्यं केन सम्बद्धम् ?
 (अ) ऋग्वेदेन (ब) यजुर्वेदेन
 (क) सामवेदेन (ड) अथर्ववेदेन
- (6) अथर्ववेदस्य सम्बन्धितः उपनिषद्ग्रन्थः ?
 (अ) कठोपनिषद् (ब) प्रश्नोपनिषद्
 (क) कठोपनिषद् (ड) ईशावास्योपनिषद्
- (7) उपनिषद् शब्दे कः धातुः ?
 (अ) साद् (ब) सद्
 (क) शद् (ड) निषाद्
- (8) ऋतपा कः ?
 (अ) अग्निः (ब) इन्द्रः
 (क) वरुणः (ड) प्रजापतिः
- (9) 'स जनास इन्द्रः' इति कस्य वाक्यम् ?
 (अ) वसिष्ठस्य (ब) गृत्समदस्य
 (क) वसिष्ठस्य (ड) अत्रेः
- (10) तिलकमहोदयास्यानुसारेण वेदरचनाकालः ?
 (अ) ई.पू. 1200 (ब) ई.पू. 6000
 (क) ई.पू. 200 (ड) ई.पू. 10000
- (11) सामवेदस्य उपवेदः कः ?
 (अ) धनुर्वेदः (ब) आयुर्वेदः
 (क) गान्धर्ववेदः (ड) संगीतवेदः
- (12) बृहद्देवता ग्रन्थस्य रचनाकारः कः ?
 (अ) मङ्गलदेवः (ब) सायणाचार्यः
 (क) यास्काचार्यः (ड) शौनकः
- (13) शुक्लयजुर्वेदस्य काव्यसंहितायाः कति अध्यायाः सन्ति ?
 (अ) 40 (ब) 44
 (क) 48 (ड) 50
- (14) अथर्ववेदस्य ऋत्विजः नाम _____ ।
 (अ) उद्गाता (ब) होता
 (क) अध्वर्युः (ड) ब्रह्मा

(15) शिवसंस्कृतसूक्तं कस्मिन् वेदे वर्तते ?

(अ) ऋग्वेदे

(ब) यजुर्वेदे

(क) सामवेदे

(ङ) अथर्ववेदे

(16) ऋग्वेदस्य षष्ठ्यगण्डतस्य ऋषिः कः ?

(अ) वामदेवः

(ब) भरद्वाजः

(क) ऋषभः

(ङ) अत्रि

(17) पुरुषसूक्तस्य क्रमाङ्कः कः ?

(अ) 10 : 129

(ब) 10 : 90

(क) 10 : 121

(ङ) 10 : 125

(18) सूर्यः _____ स्थानीया देवता ।

(अ) पृथ्वी

(ब) अन्तरिक्ष

(क) द्यु

(ङ) स्वर्गा

(19) अथर्ववेदस्य अपरं नाम _____ ।

(अ) क्षत्रवेदः

(ब) आयुर्वेदः

(क) गा-धर्ववेदः

(ङ) उद्गातृवेदः

(20) कुन्तापसूक्तं कस्मिन् वेदे अस्ति ?

(अ) ऋग्वेदे

(ब) यजुर्वेदे

(क) सामवेदे

(ङ) अथर्ववेदे